

Совет Ҳукуматининг Ўзбекистонда Амалга Оширган Қатағонлик Сиёсати

А. Ф. Мажидов.¹, А. С. Мажидов.²

Аннотация: Мазкур мақоладан тадқиқотчиларнинг Совет ҳукумати томонидан Ўзбекистон ССРда жамоалаштириш сиёсатини зўрлик билан амалга оширилиши, оммавий “қулоқлаштириш”нинг маҳаллий аҳолига нисбатан зулм ва зўравонликка айланиб кетганлиги ҳақидаги изланишлари ўрин олган. Шунингдек, унда аҳолининг салмоқли қисмини ташкил этган ўзига тўқ, мулкдор, савдогар ва ўртаҳол деҳқонлар табақасининг расмий ҳокимият органлари томонидан оммавий тарзда қувғин ва таъқиб қилиниши жараёни тарихий ҳужжат ва архив манбалари асосида ёритиб берилган.

Ключевые слова: Президент, Туркистон, “Қизил террор”, “халқ душмани”, ОГПУ, СССР, Сталин, ВКП(б), жамоалаштириш, Зомин, Ғаллаорол, мулкдорлар, МТС, ишчи-деҳқон, хунарманд, “қулоқлаштириш”, “Қатағон қурбонлари хотираси” музейи.

Истиқлол йилларида тарих фанимизда ҳам том маънода инқилобий ўзгаришлар юз бериб, неча йиллар давомида бузиб талқин этилган ёки яшириб 136 келинган тарихий воқеаларни ҳолислик, тарихийлик, ҳаққонийлик тамойиллари асосида тадқиқ қилишга киришилди. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг “Тарихий хотирасиз келажак йўқ” асаридан “...Шўро даврида ўзбек миллати тарихи бузиб” кўрсатилганлиги, чалкаштириб ёритилганлиги алоҳида таъкидлаб ўтилади [1].

Эндиликда асрлар давомида эзилган, шаъни ва ғурури ерга урилган халқимизнинг эзгу ниятлари рўёбга чиқа бошлади. Ватанимиз тарихшунослигида, унинг фидойи намоёндалари илмий фаолиятидаги жиддий, ижобий ўзгаришлар ҳамда эришилаётган ютуқлар бунинг яққол далилидир.

Бизга яқин тарихимиздан маълумки, коммунистик тузум жаҳонда VII аср бошларидан бери яшаб келаятган муқаддас Ислом динини Туркистонда йўқ қилмоқчи бўлди. У 1918 йилдан 1950 йиллар ўрталаригача янги империяни мустаҳкамлаш учун табақаларга ажратиш сиёсатини олиб бориб, 6 млн. туркистонликни “миллатчи”, “пантуркист”, “панисломист”, “халқ душмани”, “қулоқ” ва “империалистлар малайи” каби тамғалар билан қоралаб қатағон қилди ва қириб ташлади [2].

Совет ҳукуматининг мустамлакачилик фаолияти зўравонлик, зулм, ерлари босиб олинган халқларнинг мол-мулки, ер-сувини ноқонуний равишда тортиб олиш, аҳолининг зиёли қисмини ва илм-маърифатли диндорлару уламоларни оммавий қатл этиш, сургун қилиш, ҳақ-ҳуқуқларидан маҳрум этиш асосига қурилган эди. Бу ваҳшиёна сиёсат тарихда “Қизил террор” номи билан инсоният тараққиётида худди фашизм каби ёвузлик тимсоли бўлиб қолди.

Дарҳақиқат, Совет давлати эълон қилган “социалистик инсонпарварлик”, адолат ҳақидаги ғоялар билан ҳақиқий воқелик ўртасида катта зиддиятлар мавжуд эди. Бу ҳол миллий маънавий ҳаётнинг асл моҳиятини нотўғри тушуниш ва кўп асрлик маънавий қадриятларни йўқ қилишга уриниш билан ифодаланган. Мазкур жараён айниқса қатағонлик хатти-ҳаракатлари остида айниқса кучайиб борди. Кўриб чиқилаётган даврда Ўзбекистонда инсонийлик ва демократия принципларини оёқ ости қиладиган, ҳар қандай ўзгача фикр юритишни куч билан бўғадиган оммавий ўзбошимчалик ва зўрлик билан Ватанга собиқ неча ўн минглаб кишилар қириб ташланган тоталитар тартибот қарор топди ва кучая борди. Натижада большевиклар давлатининг 1930 йиллар охирида ўз халқига нисбатан қатағонлари айниқса кенг кўламда авж олди. Бир туман ёки қишлоқ миқёсида бирорта раҳбар “халқ душмани” га айлантирилган бўлса, унинг “думи” сифатида яна 50-60 киши ўз юртдан бадарға қилинган ёки қамалган эди. Шунинг учун ҳам қатағонлар республиканинг ижтимоий-сиёсий ҳаётини ларзага келтирди, кишиларда доимий қўрқув уйғотди.

Иттифокнинг жазо органлари ва унинг республикадаги тузилмалари бир неча айбсиз кишилар устидан сохта “ишлар”ни тўқиб чиқдилар, оммавий хибса олишлар уюштирилди, минглаб жамоат арбоблари, йирик олимлар, адабиёт ва санъат арбоблари, хўжалик кадрлари, ишчилар, деҳқонлар, дин вакиллари ва бошқалар судсиз-сўроқсиз камокқа ташландилар [3:].

Авалло бунга Совет ҳукуматининг ҳокимият тепасига келган вақтдан бошлаб амалга оширган сиёсатининг ғоявий ва амалий жиҳатдан камчиликларга тўла эканлиги сабаб бўлди. Оқибатда аҳоли уч тоифага бўлиниб кетди. Чунончи улардан биринчи тоифали одамлар Совет ҳукуматининг берган ваъдаларига ишониб, улар томонга ўтган бўлса, иккинчи тоифа одамлари эса кўпроқ ўз манфаатларини кўзлаб Совет ҳокимиятини тан олганлар ва

¹ ЖДПИ Тарих факультети мустақил тадқиқотчилари

² ЖДПИ Тарих факультети мустақил тадқиқотчилари

шунингдек учинчи тоифа эса ушбу ҳокимиятга ишонмайдиган, ўз-ўзидан шубҳасиз у томонга ўтишдан бош тортган инсонлар эди.

Мазкур катагонлик сиёсати билан боғлиқ жараёнлар Жиззах воҳасида қай тариха кечди?

Ўрганилаётган давр ҳужжатларидан аниқлаш мумкинки, ўз манфаати учун Совет ҳокимияти томонга ўтганлар мустақкам бўлмаган тузумдан фойдаланиб кўплаб нохушлиқлар (жамоа мулкани ўзлаштириш, аҳоли орасида тарғибот олиб бориш ва бошқалар) қиладилар, лекин Совет ҳукумати вакиллари буни бўрттириб, ўз 137 душманлари, ҳақиқий тузумга қарши ер-мулкдорларни батамом йўқотиш учун фойдаланадилар. Чунончи, “Колхоз ғалабаси” газетасида ёзилишича “...Ҳали бизнинг колхозимизда (“ Сталин “ колхози ҳақида сўз бормоқда) бир қисм яхши жонкуяр бошлиқлар бўлиши билан кўпгина колхозларимизда синфий ва уларнинг қуйруқлари сақланиб туради. Айрим колхоз бошлиқларининг балки бутун турмуши жиноятдан иборат, сайлов даврида шундай колхознинг мулкани талаган ва унинг молларини яхши сақламаган, колхозда меҳнатни яхши ташкил этмаган ва уни емиришга ҳаракат қилган колхоз бошлиқларини раҳмсиз равишда ишдан ҳайдаш, уларнинг ўрнига яхши ударник колхозчи эр ва аёллардан сайлаш керак. Қишлоқда колхозга сайланиб қолган қулоқлар ўзларининг ниятларини ва кирдикорларини яшириб қолиш мақсадида кўпгина колхозчиларни сайловга келтирмаслик учун ҳаракат қиладилар. Яна бошқа рангдаги ҳунарларини ҳам ахтариб кўрадилар. Қишлоқ фаоллари ўзининг теварағига колхозчиларни топиб қулоқнинг бу соҳадаги ҳаракатига кескин зарба бериши керак [4]. Шу каби баҳоналар асосида тузум душманлари деб ҳукуматни қўлламаганларни йўқ қилишга киришилади.

Архив материалларидан бизга маълум бўлишича, Совет ҳукумати вакиллари мафкурадан четга чиқиб белгиланган вазифаларни бажармаётган инсонларга турли баҳоналар билан “қулоқ”, “ҳалқ душмани” номини қўйишга ҳам бордилар. Чунончи, Жиззах воҳаси Зомин ҳудудидаги Аччи қишлоқ советига қаршли Бешкуби қишлоғида яшовчи Осан Ботиров қишлоғида чакана савдогарлик билан шуғуллангани учун, бўрттирилиб у колхозда ишламаяпти, кимлар биландир алоқа қиляпти, “ҳалқ душмани” деб мазкур шахсга нисбатан тазйиқ оширилади [5].

Маълумки, СССРда, жумладан, Ўзбекистонда коллективлаштириш (жамоалаштириш) даврида дастлаб йўқсилларни (деҳқонлар, ҳунармандлар ва барча мулкчилар табақасини) ширкатларга тортиш, кейин колхозлар ташкил этиб, хусусий мулкчиликка барҳам бериш туфайли камбағал табақаларни тегишли йўналишлар бўйича жамоага бирлаштириш бошланиб кетди[6]. Мулкдорлар, ҳатто, ўртаҳол деҳқон хўжалиқларини эса синф сифатида қулоқ қилишлар йўқсилларни жипслашишга, жамоа хўжалиқларида биргалашиб ишлашга олиб келди. Улар ўзбек номи остидаги Ўзбекистон фуқаролари эди. Давлатни ўзбек ишчи-деҳқонлар синфининг давлати деб юритилиши ҳам улар қалбида хотиржамлик туйғуларини мустақкамлашга хизмат қиларди. Синф сифатида қулоқ қилинган туркистонликлар қалбида эса нотинчлик, уларни ўзбек совет халқи номидан катагон қилиниши эса, бу номга нафрат уйғотар эди. Миллатнинг саралари, ишбилармон, тадбиркор тоифаси бўлган ўртаҳол мулкдоргача эксплуататор синф сифатида йўқ қилиниб, шўро ҳокимиятининг бу жирканч ишлари маҳаллий халқ вакиллари қўли билан амалга оширилди[7].

Ўзбекистоннинг янги тарихи китобининг бугунги кун нуқтаи назаридан ҳолис ва адолатли ёзилган саҳифаларини ўқиймиз. И.В.Сталиннинг “Правда” газетасининг 1929 йил 7 ноябрь сонида босилиб чиққан “Буюк бурилиш йили” сарлавҳали мақоласи жадал жамоалаштиришни “назарий” жиҳатдан асослаб берди. Унда, кенг қишлоқ оммаси колхозларга кириш учун етилди, деб ёзилган эди[8].

ВКП (б) МҚнинг 1929 йилги ноябрь пленуми унинг фикрини партия Директивасига айлантирди. Пленум жамоалаштириш суръатларини ҳаддан ташқари кучайтириш, унга оммавий тус беришдан иборат аниқ вазифани қўйди. 1929 йил 27 декабрда аграр марксчилар конференциясида сўзга чиққан Сталин “ёппасига жамоалаштириш асосида қулоқларни синф сифатида тугатиш” шиорини эълон қилди.

Оммавий “қулоқлаштириш” аҳолининг мулкдор қатламига нисбатан зулм ва зўравонликка айланиб кетди. 2000 йил нашр этилган “Ўзбекистоннинг янги тарихи” китобида Зарафшон вилоятидаги “колхозлаштириш фаоллари”нинг Сталинга йўллаган хати берилган. Унда шундай жумлаларни ўқиймиз: “Биз қулоқлар ва бойларга нисбатан замонавий сиёсатнинг барча қоидалари асосида муомала қилмоқдамиз, фақат чорва моллари, гўшт, асбобларни эмас, балки уруғлик, озик-овқат ва қолган мол-мулкни ҳам олиб қўймоқдамиз. Онаси қандай туққан бўлса, ўшандай ҳолда қолдирмоқдамиз” [7].

Ўша пайтда жойларда Машина-трактор станциялари (МТС)лар тузилган. МТСларнинг сиёсий бўлимлари 1933-1934 йилларда партиянинг қишлоқдаги фавақулда органи сифатида фаолият кўрсатган[9]. Улар томонидан 1930-1933 йиллар даврида колхозларга, уларнинг фикрича, “суқулиб кириб олган” қулоқлар ва “ёт унсурлар”дан 30 мингдан ортиқ киши ҳайдаб чиқарилган. Уларнинг кўпчилиги “жамоалаштиришга қарши фаол чиқишлари учун” деган айблов бўйича катагон қилинган.

Ўзбекистонда 1931 йилда машина – трактор станциялари 48 та туманда ташкил қилинди. 1937 йилда МТС лар сони 163 тага, 1940 йилда эса 189 тага етган[10].

Шу ўринда эътиборимизни Жиззах вилояти Ғаллаорол тумани давлат архивида сақланаётган қуйидаги тарихий далилларга қаратсак:

Ғаллаорол туманидан 1931-1933 йилларда кулоқ қилинганлар:

1. Ўсаров Қоржов - 1877 йилда Ғаллаорол туманида туғилган, илмли, зиёли шахс бўлиб, 1929 йил камокқа олинган. 1930 йил Тошкентнинг Пиштактўқмоқ деган жойида 53 ёшида вафот этган.
2. Ирсатов Хўжамиёр - дело 268, Ғаллаорол тумани, Авлиё қишлоқ совети, Алмасван-Суғимбай қишлоқ, тегирмони бўлган, 24 пуд буғдойни чиқарган.
3. Холмуратов Хўжамурод - дело 269, Чувиллоқ қишлоқ. Бошқа маълумот йўқ.
4. Холиқулов Пиримкул - Обиз қишлоқ совети, Узунбулоқ қишлоқ. Бошқа маълумот йўқ.
5. Норматов Жуман – Янгикўрғон районида кулоққилинган. Бошқа маълумот йўқ.
6. Яриев Қурбон - дело 271, Чувиллоққишлоқ, бошқа маълумот келтирилмаган.
7. Насретдинов Юсуп - дело 242, ҳар доим хизматчи меҳнатидан фойдаланган. Ленинский қишлоқ совети.
8. Хакимов Холназар - сақлов фонди 40, дело 108, Карадага қишлоқ совети, Қора қишлоқ. 1350 рубль даромад кўрган.
9. Милбоев Жонзоқ сақлов жилди 41, дело 109, Қора қишлоққишлоқ совети, Удамали қишлоқ, тамаки маҳсулотлари сотганликда (нос) ва хизматчи меҳнатидан фойдаланганликда айбланган.
10. Танабоев Хожимат- Қора қишлоққишлоқ совети, Қора қишлоқ, сақлов фонди 42, дело I К), хизматчи меҳнатидан фойдаланган бир йил мобайнида.
11. Абдурахмонов Абдуғаффор - сақлов фонди 43, дело III, Қора қишлоқ қишлоқ совети, Юқори Сарой қишлоқ, меҳнатсиз даромад қилган, савдогарчилик билан шуғулланган.
12. Ўсаров Бойжигит - сақлов фонди 44, дело 112, хизматчи меҳнатидан фойдаланган. Қора қишлоқ қишлоқ совети.
13. Қодиров Исмаи-Қора қишлоқ қишлоқ совети, Сарой қишлоқ, сақлов фонди 45, дело 113, мойжувози бўлган, 500 рубль микдорида даромад қилган.
14. Ражабов Расул- сақлов фонди 46, дело 114, Қорақишлоқ қишлоқ совети, Юқори Сарой қишлоқ, 45 ёш бўлган, 1933 йилда кулоққилинган, Имом Абдурахмон ўғлини меҳнатидан фойдаланган. Дехқончиликдан йиғилган ҳосилини бозорга олиб чиқиб сотган, 500 рубльдан даромад олган, яқка хўжалик сифатида ишлаган.
15. Жабборов Абдурахмон - Қорақишлоқ қишлоқ совети, Сарой қишлоқ, сақлов фонди 47. дело 115, хизматчи меҳнатидан фойдаланган. 1933 йил 65 ёшида кулоққилинган. Меҳнатсиз даромад қилган.
16. Норбоев Норбек -сақлов фонди 33, дело 101, бошқа маълумот йўқ.
17. Дўсматов Маматмурод - сақлов фонди, 102 дело, Қорақишлоқ қишлоқ совети, Калтой қишлоқ, Боймуротов Каромат исмли кишини меҳнатидан йилда давомида фойдаланган.
18. Бердиев Турди - сақлов фонди 35, 103 дело, Қора қишлоқ, Чиғи Сарой колхози аъзоси, ишчи кучи хизматидан фойдаланган, Бердиевни ўзи қўй ва қўй гўшти сотиш билан ҳам шуғулланган.
19. Ўролов Зикрия - сақлов фонди 36, дело 104, Қорақишлоқ қишлоқ совети, Тексарой қишлоқ, 1931 йил 46 ёш бўлган, чорикор хизматчи меҳнатидан фойдаланган.
20. Норматов Алтуш -Қорақишлоқ қишлоқ совети, Чибор қишлоқ, 1931 йил 37 ёшда бўлган, гуруч сотиш билан шуғулланган.
21. Ахмадов Маматқул - сақлов фонди 38, дело 136, 1931 йил кулоқ қилинган,- чорикор меҳнатидан фойдаланган.
22. Тайлоқов Мамақул - сақлов фонди 39, дело 107, Қорақишлоқ қишлоқ совети, Чибор қишлоқ, чорикор меҳнатидан фойдаланган.
23. Эрназаров Андабой - 230 сақлов фонди, 304 дело, Жум- жумсой қишлоқ совети, Шўртепа қишлоқ, чорикор меҳнатидан фойдаланган.
24. Абдуғафоров Аҳмед - Қорақишлоқ қишлоқ совети, Юқори Сарой қишлоқ, бошқа маълумотлар келтирилмаган.
25. Ғоибов Холмат - Муғол қишлоқ совети, сақлов фонди 240, дело 300, 1932 йил кулоқ қилинган, муштумзўр хўжалик 1931 йил Бобобек Мусулмон ўғлини уч ой ишлатган, 1932 йил кулоқ қилинган.
26. Қулматов Ўрол - сақлов фонди 241, дело 299, Жўм жўм қишлоқ совети, 1931 йил кулоқ қилинган, чорикор ишчилар хизматидан фойдаланган.
27. Қўшақов Уммат -сақлов фонди 216, дело 308, Жўм жўм қишлоқ совети, Катта қишлоқ. 1628-29 йилларда 7 кишининг меҳнати ва кучидан фойдаланган.

28. Казаков Ярлақаб - сақлов фонди 217, дело 310, Муғол қишлоқ совети, Муғол қишлоқ. Мулла имомлик ҳам қилган, 55 ёшда бўлган 1933 йил қулоқ қилинган, яққа хўжалик тартибида солиққа тортилган, ёлланган чорикор Узоқбой Анқабоев меҳнатидан фойдаланган.
29. Тошболтаев Дўстмурод - сақлов фонди 249, дело 286, Муғол қишлоқ совети, Жўм жўм қишлоқ, 1932 йил қулоқ қилинган, чорикор батрак иш кучидан фойдаланган.
30. Пармонов Очил - сақлов фонди 250, дело 287, Жўм жўм қишлоқ совети, Катта қишлоқ. 1931 йил қулоқ қилинган, гўшт маҳсулотлари сотиш билан шуғулланган.
31. Мамарасулов Усмон - сақлов фонди 1, дело 23, Ғубдин қишлоқ совети, Муллабулоқ қишлоқ, кичикроқ ерга деҳқончилик қилган, “бечора хол бўлсамда биров отчилик билан шуғулланганман деб ариза берган Ғаллаорол район сиёсий бюросига берган аризасида.
32. Козимов Содик -сақлов фонди 19, 1931 йил қулоқ қилинган, 70 ёшда бўлгандалоқлик қилган, Янгиқўрғон район, Сарбозор қишлоқ.
33. Дўсатов Ирискул сақлов фонди 18, 180 кун мобайнида чорикор хизматидан фойдаланган, Хожи булоқ қишлоқ совети, Уймаут қишлоқ.
34. Наврўзов Хасан сақлов фонди 4, Янгиқўрғон қишлоқ совети, Сарбозор қишлоқ, 25 ёшда бўлган, мустақил савдо билан шуғулланган.
35. Ортиқбоев Иснамас сақлов фонди 14, дело 10, Ғаллаорол қишлоқ совети, Қашқабулоқ қишлоқ илгаридан ишчи кучидан фойдаланиб келган, 1933 йилда 17 гектар ердан бугдойни қасддан 12 гектарини бажармаган.
36. Райимбердиев Мирза - сақлов фонди 15, дело 9, 51 ёшда бўлган, 1931 йил қулоқ қилинган. Янгиқўрғон қишлоқ совети, Найман қишлоқ, от сотиш ва сотиб олиш билан шуғулланган. 800 сўм даромад қилган.
37. Мамиров Турдибой - сақлов фонди 10, дело 14, Ғаллаорол қишлоқ совети, Бахмал қишлоқ, 1931 йил 32 ёшда бўлган, мойжувози бўлган, 697 сўм даромад қилган.
38. Абдиқаюмов Умар- сақлов фонди 13, Хўжабулоқ қишлоқ совети, Болғали қишлоқ. Бошқа маълумотлар келтирилмаган.
39. Саидмуродов Муллаурсун - сақлов фонди 12, 1931 йил қулоқ қилинган, ёш бўлган, Янгиқўрғон қишлоқ совети, Сарбозор қишлоқ, чорикор ишчи кучидан фойдаланган.
40. Сарабеков Холбўта - сақлов фонди 11, Обиз қишлоқ совети Обиз қишлоқ, Ўсмаат бозорида чинни идишлар савдоси билан шуғулланган. Савдосининг айланма миқдори 2000 сўм бўлган.
41. Ибрагимов Караман (Қаҳрамон бўлса керак)- Обиз қишлоқ совети Обиз қишлоқ, сақлов фонд 9, ишчи кучидан фойдаланган.
42. Аймаатов Раҳматилла - бу исм (биргина қоғозга қулоқ қилинди деган сўз бор) Ибрагимов Караманга тегишли бўлган 9 сақлов фондидан олинди. Ҳеч қандай маълумот йўқ.
43. Маматкулов Тайлоқ-сақлов фонди 8, 1931 йилда қулоқ қилинган, Янгиқўрғон қишлоқ совети, Қангли-2 қишлоқ, ўз саройини ижарага бериб турган.
44. Абдуқаюмов Аликул - сақлов фонди 6, дело 8, 1931 йил қулоқ қилинган, 92 ёшда бўлган. Хўжабулоқ қишлоқ совети, Қизилқурғон қишлоқмеҳнатсиз даромад қилган. савдо билан шуғулланган 480 сўм даромад қилган.
45. Мамаюсупов Умур - сақлов фонди 5, дело 7, Хўжабулоқ қишлоқ совети, Муллабулоқ қишлоқ, 1931 йил қулоқ қилинган пайтда 31 ёш бўлган.
46. Мирзабеков Мамақодир - сақлов фонди 4, дело 7, Обиз қишлоқ совети, 1- Обиз қишлоқ, 180 кунТотбой Абдусаматов меҳнатидан фойдаланган.
47. Муродов Яхшимат - 1933 йил қулоқ қилинганда 60 ёш бўлган, мол мулки колхоз ҳисобига ўтказилган.
48. Ашуrow Пардабой - сақлов фонди 3, дело II, 1931 йил қулоқ қилинган йилда 42 ёш бўлган, Янгиқўрғон қишлоқ совети Сарбозор қишлоқ, ширинликлар сотган.
49. Соатов Бегимқул - сақлов фонди 345, Калтаой қишлоқ совети, бой муштумзўр бўлиб доим хизматчи меҳнатидан фойдаланган. доим домла имомлик ҳам қилган[11].

Хулоса қилиб айтганда, Совет ҳукумати томонидан республикада саноатлаштириш, қишлоқларда жамоалаштириш ёхуд маданий инқилобни амалга ошириш жараёнида жиддий хатоликларга йўл қўйилди. Бузилиш ва чекинишлардан қаттиқ азият чеккан аҳоли табақаларини расмий ҳокимият органлари оммавий тарзда қувғин ва таъқиб қилишганлиги ва турли хил жазоларга тортилганлиги ҳам бунинг яққол исботидир.

Оқибатда юз минглаб ватандошларимизга нисбатан “жиноий иш” очилганлиги, уларнинг ҳаёти остин-устун бўлиб кетганлиги фактдир. Айниқса, бунда кишилар дунёқараши, эътиқодини ўз измига бўйсундириш, уни янги

коммунистик ахлоқ, атеистик тамойиллар руҳида шакллантириш учун жон-жаҳди билан ҳужумкор кураш олиб борган совет мафқурасининг Жиззах воҳаси меҳнаткашларининг маънавий ҳаётига етказган зарари ҳам ниҳоятда беҳисоб бўлди. Халқ маънавий-руҳий ҳаётига асрлар оша муҳим ҳисса қўшиб келган уламолар йўқ қилиб юборилди. Кўплари бегона юртларга кетиб жон сақлашга мажбур бўлди. Бундай чидаб бўлмас қабоҳатлар оқибатида халқимизнинг не-не барҳаёт удумлари, маросимлари, анъаналари завола топди, унутишга маҳкум этилди. Фақат миллий истиқлол даврига келибгина улар янгидан рўёбга чиқиб, бугунги демократик воқелигимиздан муносиб ўрин топиб бормоқда.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Каримов И.А. Тарихий хотрасиз келажак йўқ. /Биз келажакимизни ўз қўлимиз билан курашимиз. Т-7. Т.: “Ўзбекистон”, 1999. 149-бет.
2. А.Набиев. Мустақиллик учун кураш ёхуд парчаланган Туркистон тарихи. Т.: “Ёзувчи”, 1998. 92-бет.
3. Ўзбекистоннинг янги тарихи. Иккинчи китоб. Ўзбекистон совет мустамакчилиги даврида. Т.: 2011. 323-бет.
4. “Барча вазибаларни ҳал этилган сиёсий маърака”. Зомин. “Колхоз ғалабаси” газетаси. 1935 йил 2 феврал сони.
5. “Ботиров-савдогар”. Зомин. “Колхоз ғалабаси” газетаси. 1935 йил 19 январ сони.
6. “Жиноятчи қишлоқ вакили”. Зомин. “Колхоз ғалабаси” газетаси. 1935 йил 19 январ сони.
7. Аскарлов А. Ўзбек халқининг келиб чиқиш тарихи. Т.: “Ўзбекистон”, 2015. 532- 533-бетлар.
8. Қозоқов Э., Худойбердиев Т. Чаман ичинда бир гул. Т.: “Шарқ”, 2020. 99-бет.
9. Ўзбекистоннинг янги тарихи. II-жилд. Т.: 2000, 351-бет.
10. Социалистическое сельское хозяйство Узбекистана”. 1939, № 11-12. С.97-98.
11. Ғаллаорол туман давлат архиви.